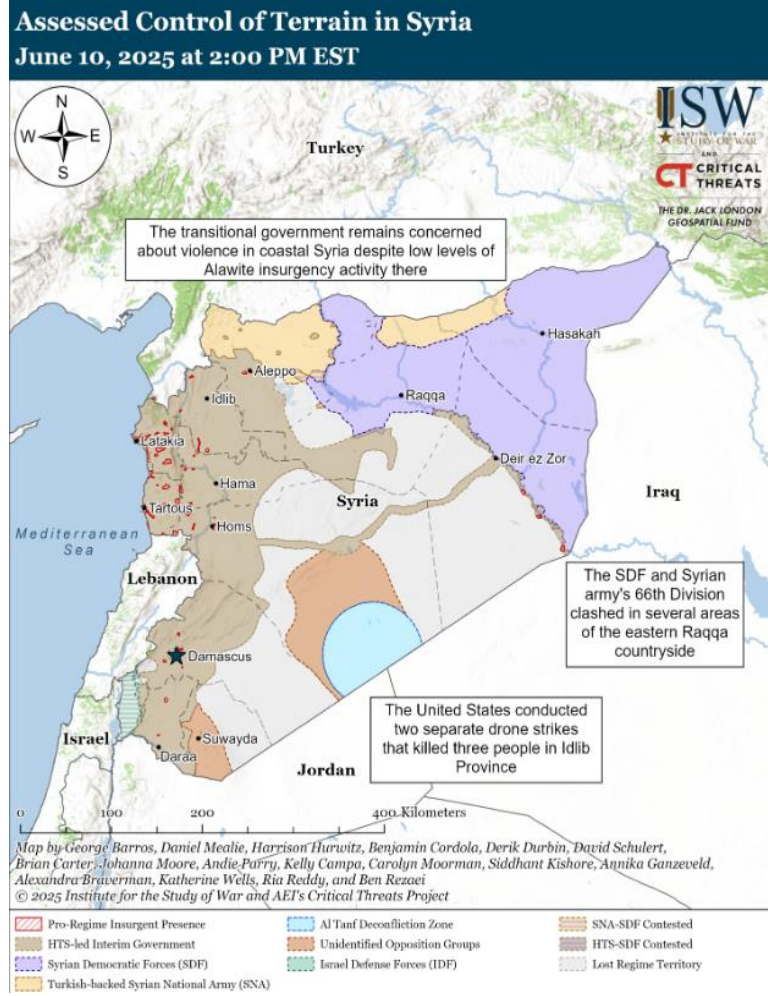

Suriye Arap Cumhuriyeti'nde İnsan Hakları Durumu ve Siyasi Gelişmeler

(1 – 30 Haziran 2025)

Genel Güvenlik Durumu

Yakın zamanda gerçekleşen bir Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi oturumunda, yetkililer, halihazırda muazzam bir yük altında olan ve bölgesel gerginliklerin tırmandığı Suriye'nin, daha fazla istikrarsızlığı kaldıramayacağını vurgulamıştır. Özel Temsilci Yardımcısı Najat Rochdi, Humus ve Hama gibi bölgelerde şiddet olaylarının devam ettiğini, toplulukların hedef alındığını ve yönetişimin zayıf olduğunu ifade etmiştir.¹ İnsani ihtiyaçların akut seyrettiği de vurgulanırken Genel Sekreter Yardımcısı Joyce Msuya, nüfusun %75'inin acil yardıma ihtiyaç duyduğunu, 7 milyondan fazla kişinin hala yerinden edilmiş konumda olduğunu belirtmiştir. Kuraklık, patlamamış mühimmatlar ve altyapıda çöküş varlığını sürdürmekte, STK'lar ise fon yetersizliği nedeniyle operasyonlarının çapını daraltmaktadır. Bu duruma rağmen neredeyse 600,000 mülteci ülkeye geri dönmüştür. Ancak yeniden entegrasyon, ekonomik iyileşmeye ve kamu hizmetlerinin mevcudiyetine bağlıdır.²

10 Haziran 2025 itibarıyla Suriye'deki tahmini toprak kontrolü durumunu gösteren harita (Kaynak: ISW, İran Güncellemesi, 10 Haziran 2025, 10 Haziran 2025)

¹ Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (UNSC), Kıdemli Temsilci, Güvenlik Konseyi'ne 'Suriye'nin Bir İstikrarsızlık Dalgasını Daha Kaldıramayacağını' Söylerken Yetkililerin, Bazı Grupları Kontrol Altında Tutmakta Zorlandığını Belirtti, 17 Haziran 2025, <https://press.un.org/en/2025/sc16090.doc.htm>

² Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (UNSC), Kıdemli Temsilci, Güvenlik Konseyi'ne 'Suriye'nin Bir İstikrarsızlık Dalgasını Daha Kaldıramayacağını' Söylerken Yetkililerin, Bazı Grupları Kontrol Altında Tutmakta Zorlandığını Belirtti, 17 Haziran 2025, <https://press.un.org/en/2025/sc16090.doc.htm>

Savaş Çalışmaları Enstitüsü (ISW) tarafından yürütülen analizler ise Lazkiye ilinin Daliyah bölgesinde ayaklanma girişimleri yaşandığına dair asılsız iddialara derhal ve büyük güç kullanılarak müdahale edildiğini ortaya koymuştur. Bu durum, bölgedeki ayaklanmacı faaliyetlerinde genel bir düşüş yaşansa da Arap Alevilerinin kıyı kesimindeki memleketinde herhangi bir huzursuzluğa karşı hassasiyetin üst düzeyde olduğunu gözler önüne sermektedir. 4 Haziran 2025 tarihinde, Genel Güvenlik Servisi (GSS) ve Savunma Bakanlığı birlikleri, Esadçı bir ayaklanma saldırısına dair abartılmış iddiaların ortaya çıkmasının ardından bölgede konuşlandırılmıştır. Bu iddiaların, aslında kişisel bir anlaşmazlık olduğu ortaya çıkmıştır. Sahil Kalkanı Tugayı adlı Arap Alevisi milis grubu, herhangi bir ayaklanmaya dahil olduğunu reddetmiştir.³ Bunun yanı sıra, 10 Haziran 2025 tarihinde, ABD, İdlil ilini hedef alan iki insansız hava aracı saldırısı düzenleyerek üç kişinin ölümüne ve birden fazla yaralanmaya yol açmıştır. İlk saldırı, Dana'da motosiklete binen ve kimliği bilinmeyen iki adamı hedef alırken Atmeh'de düzenlenen ikinci saldırıda, bir araba şoförü hayatını kaybederken dört sivil yaralanmıştır. Bu saldırılar, 23 Şubat 2025 tarihinde gerçekleştirilen ve El-Kaide ile bağlantılı, Selefi cihatçı grup Hurras al-Din'in eski liderini hedef alan operasyondan bu yana Suriye geçiş hükümeti kontrolündeki topraklara düzenlendiği bilinen ilk ABD saldırılarıdır. 10 Haziran saldırılarında ölenlerin kimlikleri ise hala doğrulanmamıştır.⁴

Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA), 20 Haziran 2025 tarihli geçici Suriye Ülke Kılavuzu'nda da vurguladığı üzere ülkedeki güvenlik ortamı istikrarsızdır. Ayrıca, varlığını koruyan etnik gerginlikler ve silahlı milislerin statüsünün hala çözüme kavuşturulmamış olması nedeniyle Suriye'nin siyasi geleceğinin son derece belirsiz olduğu da aktarılmıştır.⁵ Bunun yanı sıra, Irak-Şam İslam Devleti (İŞİD) kuzeydoğuda saldırılarına devam etmekte, genellikle Suriye Demokratik Güçleri (SDF) birliklerini hedef almaktadır. Güvenlik Konseyi Raporu'na göre 21 Mayıs 2025 tarihli Güvenlik Konseyi oturumunda, Özel Temsilci Geir Pedersen, İŞİD saldırılarında ciddi bir artış yaşandığını, bu saldırılarda el yapımı patlayıcı cihaz (EYP) ve orta menzilli silah kullanımının da artış gösterdiğini aktarmıştır. Aynı kaynak, Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR) verilerine atıfta bulunarak yılın başından bu yana en az 110 İŞİD saldırısının kaydedildiğini belirtmiştir.⁶

Geri dönüşlere ilişkin olarak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), 8 Aralık 2025 tarihinden bu yana yaklaşık 628,029 Suriyelinin komşu ülkelerden Suriye'ye dönerek 2024 yılının başlangıcından bu yana sınır ötesi dönüşlerin toplam sayısının 988,869'a çıktığını aktarmıştır. Bu sayıya, Suriye, Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak, Mısır ve diğer ilgili konumlardan edinilen veri çeşitlemesi aracılığıyla ulaşılmıştır. Ek olarak, Ülke İçinde Yerinden Edilmiş Kişiler Görev Gücü'ne göre aynı dönem içerisinde, ülke içinde yerinden edilmiş yaklaşık 1,513,861 kişi Suriye'deki menşe bölgelerine geri dönmüştür.⁷ Çok sayıda geri dönüş bildirilmiş olsa da ülke içinde yerinden edilmenin yaygın olması ülke için kaldırılabileceğinden fazla yük oluşturmaya devam etmektedir. Geçiş dönemi hükümeti ise istikrarın sağlanması amacıyla kamu sektöründe istihdamın azaltılması, vergilerin yeniden yapılandırılması ve sınır kapılarının tekrar

³ Savaş Çalışmaları Enstitüsü (ISW), *İran Güncellemesi*, 10 Haziran 2025, 10 Haziran 2025, <https://understandingwar.org/backgrounder/iran-update-june-10-2025>

⁴ Savaş Çalışmaları Enstitüsü (ISW), *İran Güncellemesi*, 10 Haziran 2025, 10 Haziran 2025, <https://understandingwar.org/backgrounder/iran-update-june-10-2025>

⁵ Avrupa Birliği İltica Ajansı (EUAA), *Geçici Ülke Kılavuzu: Suriye*, 20 Haziran 2025, https://www.ecoi.net/en/file/local/2126443/2025_Country_Guidance_Syria_interim_guidance.pdf

⁶ Güvenlik Konseyi Raporu, *Suriye: Bilgilendirme ve İstişareler*, 16 Haziran 2025, <https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2025/06/syria-briefing-and-consultations-13.php>

⁷ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), *Bölgesel Son Dakika Güncellemesi #33 Suriye durumu krizi*, 26 Haziran 2025, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/regional-flash-update-33-syria-situation-crisis>

açılması gibi bir takım ekonomik reformu uygulamaya koymuştur. İnsani erişimin iyileşmesini desteklemek amacıyla, ABD ve AB bazı yaptırımları hafifletmiştir.⁸ Buna rağmen, insani durum vahametini korumaktadır. 13 yıl süren iç savaşın ardından Suriyelilerin %90'ı yoksulluk içinde yaşamakta ve ihtiyaçlarının büyük kısmını yardımlarla karşılamaktadır. Sağlık, eğitim ve su sistemleri gibi temel hizmetler dahil olmak üzere ülke altyapısının yarısı ağır hasar almış ya da kullanılamaz hale gelmiştir. Birleşmiş Milletler ve STK'lar yardım sağlamaya devam ediyor olsa da kaynakların kısıtlılığı yardım girişimlerini baltalamaktadır.⁹

İsrail'in Suriye'yi Hedef Alan Saldırıları:

10 Aralık 2024 tarihinden bu yana kadar İsrail, Suriye'yi çok sayıda hava saldırısı ve topçu bombardımanı ile hedef almıştır. Bu saldırıların amacı, ülkede geriye kalan askeri altyapıyı da etkisiz hale getirmektir. Silahlı Çatışma Konum ve Olayı Veri Projesi'nin (ACLED) haberde de alıntılanan verilerine göre son altı ay içerisinde, İsrail kuvvetleri 200'den fazla hava, insansız hava aracı ya da bombardıman saldırısı düzenlemiştir ve bu, ortalama olarak her üç-dört günde bir saldırının düzenlendiği anlamına gelmektedir.¹⁰ Bu saldırıların çoğu, başta Dera, Şam ve Kuneytire illeri olmak üzere güney Suriye'yi hedef almıştır. Bu üç ili hedef alan saldırılar, tüm saldırıların neredeyse %60'ını oluşturmaktadır. Eski rejime ait askeri alanların ve orduya ait olduğundan şüphelenilen konvoyların hedef alındığı 57 saldırıyla en çok etkilenen Dera ili olmuştur. Kilit önem taşıyan askeri lojistik üsleri ve otoyolları da dahil olmak üzere Şam vilayeti 49 saldırının hedefi olmuş, bu saldırıların 18'i şehrin içinde yaşanmıştır. İsrail işgalindeki Golan Tepeleri'ne komşu Kuneytire 25 kere vurulmuş, çoğunlukla radar ve gözetim altyapısı hedef alınmıştır.¹¹

İŞİD'in Dahil Olduğu Olaylar:

ACLED'in 5 Haziran 2025 tarihli analizine göre Mayıs 2025'te, Suriye'deki İŞİD saldırıları iki katından fazla artış göstererek Nisan 2025'teki 15 olaydan neredeyse 40 olaya çıkmıştır. Bu, Esad rejiminin düştüğü Aralık 2024'ten bu yana görülen en yüksek aylık ortalamadır. Son altı aydır, bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %70 daha az İŞİD faaliyeti gözlemleniyor olsa da Mayıs ayındaki keskin artış, ciddi bir taktik değişimine işaret etmektedir. Aralık ayından bu yana İŞİD, Suriye'nin yeni yöneticilerini hedef alan iki saldırıyı ilk defa açıkça üstlenmiştir. Söz konusu iki saldırı dışında çeşitli güvenlik olayları da İŞİD tarafından üstlenilmiş olmasa da İŞİD'in operasyon modelini yansıtmaktadır.¹² Saldırılardaki artış, İŞİD'in stratejisini yeniden düzenlemesiyle eş zamanlı yaşanmıştır. Örgütün, çöl merkezleri operasyonlarını sonlandırdığı ve Suriyeli savaşçıları kentsel merkezlerin çevrelerine konuşlandırırken yabancı savaşçıları Irak'a yönlendirdiği bildirilmektedir. Bu değişim, İŞİD'in hem Suriye'nin hem de uluslararası aktörlerin artan gözetim önlemlerine ve yoğunlaşan askeri baskılara uyum sağlayabildiğini göstermektedir. İŞİD'in genel kapasitesi sınırlı olsa da saldırılardaki artış, varlığını bir kez daha ortaya

⁸ Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUA), *Geçici Ülke Kılavuzu: Suriye*, 20 Haziran 2025, https://www.ecoi.net/en/file/local/2126443/2025_Country_Guidance_Syria_interim_guidance.pdf

⁹ Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUA), *Geçici Ülke Kılavuzu: Suriye*, 20 Haziran 2025, https://www.ecoi.net/en/file/local/2126443/2025_Country_Guidance_Syria_interim_guidance.pdf

¹⁰ Al Jazeera, *İsrail'in, Suriye çapındaki hava saldırılarının haritalandırılması*, 4 Haziran 2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/4/mapping-israels-expanding-air-attacks-across-syria>

¹¹ Al Jazeera, *İsrail'in, Suriye çapındaki hava saldırılarının haritalandırılması*, 4 Haziran 2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/4/mapping-israels-expanding-air-attacks-across-syria>

¹² Silahlı Çatışma Konum ve Olayı Veri Projesi (ACLED), *Bölgesel Genel Bakış – Orta Doğu – Haziran 2025*, 5 Haziran 2025, <https://acleddata.com/2025/06/05/middle-east-overview-june-2025/>

koyma ve Suriye'nin çatışma sonrası hassas konumdaki geçiş döneminde istikrarsızlığa yol açma yönünde kasıtlı bir çaba gösterildiğine işaret etmektedir.¹³

22 Haziran 2025 tarihinde yaşanan bir olayda, Şam'ın Dweil'a mahallesinde bulunan İlyas Peygamber Ortodoks Kilisesi'ni hedef alan intihar saldırısında en az 25 kişi ölmüş ve 63 kişi yaralanmıştır. Bu Esad rejiminin düşüşünden bu yana başkentte yaşanan en ölümcül saldırdır.¹⁴ Suriye İçişleri Bakanlığı ilk etapta IŞİD'i suçlamış olsa da saldırının sorumluluğunu, daha az bilinen cihatçı örgüt Saraya Ansar al-Sunna üstlenmiştir. Yetkililer, saldırıyı Esad sonrası kırılğan geçiş sürecinde istikrarı sarsmayı ve mezhepler arası anlaşmazlıkları tetiklemeyi amaçlayan kasıtlı bir girişim olarak tanımlamıştır.¹⁵ Geçici Sosyal İşler ve Çalışma Bakanı Himd Kabawat, Şam'daki bir hastanede duygusal bir konuşma gerçekleştirerek halkı birlik olmaya ve dirayet göstermeye çalışmış, bir kiliseyi hedef almış olsa da saldırının, inançlarına bakılmaksızın tüm Suriyelilere bir darbe olduğunu belirtmiştir. Hükümet, aynı hücre tarafından planlandığı iddia edilen ve bir Şii Müslüman türbesini hedef alacak olan iki saldırının da bozguna uğratıldığını açıklamıştır.¹⁶ Bombalı saldırı, Suriye'de güvenlik ortamının kötüleştiğini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Yine aynı haberde belirtildiği üzere, David Drevon gibi analiz uzmanları, IŞİD'in 2019 yılında yenilgiye uğratılmasına rağmen örgütün, özellikle Suriye'nin doğu çölünde olmak üzere varlığını sürdürdüğünü ifade etmektedir. IŞİD artık, merkezden uzak bağımsız hücreler halinde faaliyet göstermekte, Suriye'de varlığını koruyan güvenlik boşluğundan faydalanmakta ve kapasitenin yetersiz olduğu ülkede kent merkezlerine girmektedir.¹⁷

Belgelendirme ve Yasal Hususlar

UNHCR, en güncel son dakika güncellemesinde, vatandaşlık belgelerine ilişkin sorunların, Suriye'ye geri dönenler için ciddi zorluklar oluşturmaya devam ettiğini, çok sayıda geri dönenin Suriye makamlarınca verilen resmi belgelere sahip olmadığını aktarmıştır. Belgesi olanlar içerisinde en sık karşılaşılan belgeler ulusal kimlik kartları, aile cüzdanları ve pasaportlardır. Ailelerin yapısında doğumlar, ölümler, evlilikler ve boşanmalar gibi değişimler yaşandığı sıklıkla bildirilmektedir. Söz konusu olayların çoğuna ilişkin belge temin edilebilmiş olsa da nüfus kayıt sisteminde eksiklikler, geri dönenlerin yasal olarak tanınmasının ve pek çok hizmete erişimlerinin önüne geçmektedir.¹⁸ SNHR ise pasaport ve belgeleri harçlarının oldukça yüksek olduğunu, bunun da mültecilerin geri dönüşü önünde ciddi bir engel oluşturduğunu bildirmiştir.²⁰

¹³ Silahlı Çatışma Konum ve Olayı Veri Projesi (ACLED), Bölgesel Genel Bakış – Orta Doğu – Haziran 2025, 5 Haziran 2025, <https://acleddata.com/2025/06/05/middle-east-overview-june-2025/>

¹⁴ British Broadcasting Corporation (BBC), *Suriyeli yetkililer, Şam'daki intihar saldırısında 25 kişinin öldüğünü söylüyor*, 23 Haziran 2025, <https://www.bbc.com/news/articles/c307n9p43z9o>

¹⁵ Al Jazeera, *Ölümcül kilise saldırısı, Suriyelilerin ve azınlıkların güvenliğine dair endişelere yol açtı*, 25 Haziran 2025, <https://www.aljazeera.com/features/2025/6/25/deadly-church-attack-raises-security-fears-for-syrians-minorities>

¹⁶ Al Jazeera, *Ölümcül kilise saldırısı, Suriyelilerin ve azınlıkların güvenliğine dair endişelere yol açtı*, 25 Haziran 2025, <https://www.aljazeera.com/features/2025/6/25/deadly-church-attack-raises-security-fears-for-syrians-minorities>

¹⁷ Al Jazeera, *Ölümcül kilise saldırısı, Suriyelilerin ve azınlıkların güvenliğine dair endişelere yol açtı*, 25 Haziran 2025, <https://www.aljazeera.com/features/2025/6/25/deadly-church-attack-raises-security-fears-for-syrians-minorities>

¹⁸ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), *Bölgesel Son Dakika Güncellemesi #31 Suriye durumu krizi*, 13 Haziran 2025, <https://data.unhcr.org/en/documents/download/117249>

¹⁹ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), *Bölgesel Son Dakika Güncellemesi #33 Suriye durumu krizi*, 26 Haziran 2025, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/regional-flash-update-33-syria-situation-crisis>

²⁰ Suriye İnsan Hakları Ağı (SNHR), *Dünya Mülteci Günü'nde: Esad Rejiminin Düşmüş Olmasına Rağmen Mülteciler, Ulusal ve Uluslararası Tarafların Ciddi Taahhüdünü Gerektiren Zorlukların Kesişimi Tarafından Rehin Tutuluyor*, 20 Haziran 2025, <https://snhr.org/blog/2025/06/20/on-world-refugee-day-despite-the-fall-of-the-assad-regime-the-return-of-refugees-remains-hostage-to-intertwined-challenges-that-require-genuine-national-and-international-commitment/>

Sınır ve Gümrük Düzenlemeleri

Rudaw'ın 12 Haziran 2025 tarihli haberinde aktardığı üzere, Suriye sınır makamı, Esad rejiminin düşüşünün ardından, 2024 yılının sonuna doğru kapatılan Irak sınırındaki al-Bukamal–al-Qaim sınır kapısının 14 Haziran 2025 tarihinde yeniden açılacağını açıklamıştır. Suriye tarafı, operasyonlarını yeniden başlatmaya hazır olduğunu duyurmuş, yolcuları ve taşımacıları resmi protokole riayet etmeye çağırıştır. Iraklı yetkililer duyurudan haberdar olduklarını belirtirken kendilerine resmi bildirim yapılmadığını ifade etmiştir. Suriye'nin Deyr-i Zor ilinin al-Bukamal bölgesiyle Irak'ın Enbar ilinin al-Qaim bölgesi arasında bulunan sınır kapısı, özellikle batı Irak'ta olmak üzere ticaret ve ekonomik faaliyetler için hayati önem arz etmektedir.²¹ Al-Qaim Belediye Başkanı Turki al-Khalaf, al-Bukamal–al-Qaim sınır kapısının yolcu ve ticaret trafiğine açılmasının planlandığını doğrulamış, tüm lojistik hazırlıkların tamamlandığını belirtmiştir. Sınır kapısının, başta Enbar olmak üzere Irak ekonomisi için stratejik önem taşıdığını vurgulamıştır. Ancak, Irak sınır makamı sözcüsü Alaadin al-Qaisi, Irak'ın Suriye tarafından yapılan duyurudan haberdar olduğunu, ancak Suriye'nin kendilerine henüz resmi bir doğrulama ya da belge iletmediğini belirtmiştir.^{22 23}

Güvenlik Operasyonları:

Asharq Al-Awsat haber organı, Şam'ın, Irak sınırının yakınındaki Deyr-i Zor ilinde geniş çaplı bir güvenlik operasyonu başlattığını belirtmiştir. Operasyon, İsrail'le gerginliğin tırmandığı dönemde İran'ın, kendisiyle bağlantılı milis gruplarını seferber edebileceği yönündeki istihbarat bilgisi doğrultusunda alınan bir önlem olarak tanımlanmıştır. Suriyeli yetkililerin, pek çoğu Devrim Muhafızları'yla bağlantılı ve sınır ötesi kaçakçılık faaliyetlerinde yer alan bu milislerin, ABD liderliğindeki koalisyon kuvvetlerine ya da bölgedeki askeri aktörlere karşı saldırı düzenlemede kullanılabileceğinden endişe etmektedir.²⁴

Muhaliflere Karşı Seyahat Yasakları:

Bir önceki rejim bünyesinde, İçişleri Bakanlığı baskının ana aracı olarak işlev görmüş, adil yargı standartlarını karşılamayan duruşmalar aracılığıyla kişilerin mallarına el koyulması süresinde kolaylaştırıcı rolü üstlenmiştir. Kişilerin ülkeden çıkmasını engellemek ve geniş çaplı protestolara katılan kişileri tutuklamak amacıyla toplam 115,836 seyahat yasağı uygulanmış, herhangi bir kanıtla desteklenmeyen güvenlik emirleri aracılığıyla hareket özgürlüğü ciddi ölçüde kısıtlanmıştır. Bu emirler genellikle işkenceyle alınmış itiraflara ya da belirsiz, asılsız şüphelere dayandırılmıştır. Ek olarak, Siyasi Güvenlik Müdürlüğü yaklaşık 112000 arama emri çıkartmış, rejimin yaygın gözetim, korkutma ve zulüm faaliyetlerini daha da yoğunlaştırmıştır.²⁵ Esad rejiminin Aralık 2024'te düşmesinin ardından Suriye'deki geçici hükümet, yaygın seyahat yasakları dahil olmak üzere baskıcı güvenlik uygulamalarını kaldırma sözü vermiştir. Geçici İçişleri Bakanlığının 20 Sayılı Kararı (Mart 2025) ile çoğu Baas bağlantılı güvenlik kuruluşlarınca çıkarılan beş

²¹ Rudaw, Suriye, Irak sınırındaki kilit sınır kapısını Cumartesi günü yeniden açacak, 12 Haziran 2025,

<https://www.rudaw.net/english/middleeast/120620251>

²² Rudaw, Suriye, Irak sınırındaki kilit sınır kapısını Cumartesi günü yeniden açacak, 12 Haziran,

<https://www.rudaw.net/english/middleeast/120620251>

²³ Middle East Monitor, Irak, Suriye sınır kapısını ticaret ve yolcu hareketlerine açtı, 14 Haziran 2025,

<https://www.middleeastmonitor.com/20250614-iraq-reopens-syria-crossing-for-trade-and-passenger-traffic/>

²⁴ Asharq al-Awsat, İran Faaliyetlerinden Endişelenen Suriye, Sınırdaki Güvenlik Operasyonları Başlattı, 17 Haziran 2025,

<https://english.aawsat.com/arab-world/5155225-syria-launches-border-security-sweep-amid-fears-iranian-activity>

²⁵ Suriye İnsan Hakları Ağı (SNHR), Al-Shaar Döneminde, Suriye İçişleri Bakanlığının Neredeyse Çeyrek Milyon İhlal Gerçekleştirmesi, Hesap Verebilirliği Gerekli Kılıyor, 11 Haziran 2025, <https://snhr.org/blog/2025/06/11/mohammad-al-shaar-an-abominable-record-of-numerous-crimes-against-humanity-that-incur-enduring-legal-liability/>

milyonun üzerinde seyahat kısıtlaması kaldırılmıştır.²⁶ Söz konusu reformun sembolik önemine karşın, özellikle de siyasi muhalifler ve aktivistlere karşı olmak üzere uygulama istikrarsız kalmıştır. Syrians for Truth and Justice (STJ) tarafından edinilen beyanlar ve uygulamadan etkilenen kişilerin açıklamaları, tanınmış kişiler, taraf değiştiren kişiler, gazeteciler ve insan hakları savunucuları dahil olmak üzere pek çok kişinin hala seyahat listesinde olduğunu, kararın uygulamada yok hükmünde olduğunu ortaya koymaktadır.²⁷

Koruma ve Güvenlik

Koruma Aktörleri:

EUAA'nın en son geçici ülke kılavuzuna göre farklı kesimlerin farklı siyasi aktörler tarafından kontrol edildiği Suriye'de koruma ortamı bölünmüş vaziyettedir. Bu doğrultuda, EUAA, Heyet Tahrir Şam (HTŞ) koalisyonunun Suriye topraklarının %60'ından biraz fazlasını kontrol ettiğini, bu topraklar arasında öncesinde Esad rejimi kontrolü altındaki bölgelerin de bulunduğunu bildirmektedir. Kuzeyde ise hakimiyet bölünmüş durumdadır. Suriye Milli Ordusu (SNA) ve ABD destekli, Kürt liderliğindeki Suriye Demokratik Güçleri (SDF) arasındaki çatışmalar devam etmekte, çeşitli hizipler nüfuz ve kontrol mücadelesini sürdürmektedir.²⁸ EUAA, HTŞ, Esad rejimi döneminde eski rejimin yasal kanalları aracılığıyla işlenen suçları ele alma niyetini dile getirmiş olsa da güvenilir raporların başta eski rejimle bağlantılı olduğundan şüphelenilen kişiler ve Arap Alevileri olmak üzere yargısız infazların gerçekleştiğini aktardığını, bu durumun da mezhep temelli intikam eylemlerine ve etkin yasal gözetim yoksunluğuna ilişkin endişelere yol açtığını vurgulamıştır.²⁹ Geçici Yönetim'in azınlık haklarını gözetme ve hassas konumdaki kişileri koruma yönündeki taahhütlerine rağmen sivillere yönelik mezhep temelli ve intikam amaçlı çok sayıda saldırı yaşanmış, yönetim bu saldırıları önleyememiştir. Resmi açıklamalar ve sahadaki uygulamalar arasındaki tutarsızlıklar, hukuki sistemin güvenilmezliği ve güvenlik koşullarında istikrarsızlıkla bir araya gelerek yönetimin, etkin koruma sağlayacak kurumsal kapasiteden yoksun olduğuna işaret etmektedir. Bu nedenle, EUAA, Geçici Yönetim'in, Vasıf Yönergesi/Yönetmeliği'nin 7. Maddesi kapsamında yetkin bir koruma aktörü olması için gerekli standartları karşılamadığı kanaatinde dir.^{30 31}

Çocukların Durumu:

Suriye Adalet ve Hesap Verebilirlik Merkezi (SJAC), 5 Haziran 2025 tarihli raporunda, Esad rejiminin düşüşünün hem öncesinde hem de sonrasında çocukların silah altına alındığını belgelemiş, Nisan 2024 – Nisan 2025 aralığında 49 yeni vaka kaydetmiştir. Bu vakaların üçte biri Mart ve Nisan 2025 aylarında

²⁶ Syrians for Truth & Justice (STJ), *Suriye: Beyanlar, Seyahat Yasaklarının Kaldırılması Kararına Rağmen Hareket Özgürlüğünün Kısıtlanmaya Devam Ettiğini Ortaya Koyuyor*, 25 Haziran 2025, <https://stj-sy.org/en/syria-testimonies-reveal-the-continued-restriction-of-the-right-to-movement-despite-the-decision-to-lift-travel-bans/>

²⁷ Syrians for Truth & Justice (STJ), *Suriye: Beyanlar, Seyahat Yasaklarının Kaldırılması Kararına Rağmen Hareket Özgürlüğünün Kısıtlanmaya Devam Ettiğini Ortaya Koyuyor*, 25 Haziran 2025, <https://stj-sy.org/en/syria-testimonies-reveal-the-continued-restriction-of-the-right-to-movement-despite-the-decision-to-lift-travel-bans/>

²⁸ Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA), *Geçici Ülke Kılavuzu: Suriye*, 20 Haziran 2025, https://www.ecoi.net/en/file/local/2126443/2025_Country_Guidance_Syria_interim_guidance.pdf

²⁹ Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA), *Geçici Ülke Kılavuzu: Suriye*, 20 Haziran 2025, https://www.ecoi.net/en/file/local/2126443/2025_Country_Guidance_Syria_interim_guidance.pdf

³⁰ ("Koruma Aktörleri" hakkında daha fazla bilgi ve 7. Madde kapsamında ilgili standartlar hakkında daha fazla bilgi için: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:EN:PDF>)

³¹ Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA), *Geçici Ülke Kılavuzu: Suriye*, 20 Haziran 2025, https://www.ecoi.net/en/file/local/2126443/2025_Country_Guidance_Syria_interim_guidance.pdf

yaşanmıştır. Bu, SDF/Kuzey ve Doğu Suriye Demokratik Özerk Yönetimi Bölgesi (KDSDÖY) ile Suriye geçici hükümeti arasında bir anlaşmanın imzalandığı döneme denk gelmektedir. Bu artış, ülkede devam eden istikrarsızlıkla bağlantılı daha geniş çaplı bir silah altına alma kalıbına işaret etmektedir.³²

EUAA, geçici ülke kılavuzunda, Suriye’de çocukların sosyoekonomik zorluktan, ailevi koşullarından ve bölgesel istikrarsızlıktan kaynaklanan, ciddi ve kesişen hassasiyetlerle karşı karşıya kaldığını vurgulamıştır. Pek çok çocuk, yaşam koşullarının insanlık dışı olarak tarif edilen ve hayati tehlike oluşturduğu bildirilen ülke içinde yerinden edilmiş kişi kamplarında kalmaktadır.³³ Ekonomik zorluklar, özellikle de bir başa çıkma mekanizması olarak çocuk yaşta evliliklerde artışa yol açarken okula gitmeyen çocukların çocuk işçiliğine, insan ticaretine ve silahlı gruplar tarafından silah altına alınmaya maruz bırakılması riski daha yüksektir. Kadın reisli hanelerden çocukların devletsiz kalma riski, doğumlarını kaydettirmede karşılaştıkları zorluklar nedeniyle daha yüksektir. Destek sağlama imkanı ve isteği olan erkek akrabası bulunmayan kişisel hukuki, sosyal ve ekonomik risklerle karşılaşmakta, bu durum kişilerin maruz kaldığı ötekileştirmeyi yoğunlaştırmaktadır.³⁴

Kürt kontrolündeki bölgelerde çocuklar, silah altına alınmaya karşı özellikle hassas konumdur. Eğitime erişim, ciddi düzeyde kesintiye uğramıştır. Kuzeydoğu Suriye’de yaklaşık 230,000 çocuğun eğitimi kesintiye uğramıştır ve Halep gibi şehirlerde pek çok okul binası toplu barınak olarak kullanılmakta, düzenli olarak okula gitmeyi imkansız hale getirmektedir. Bu durum, Suriye çapında derhal koruma tedbirlerine ve çocuklara yönelik hedefli müdahalelere ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.³⁵

Konut ve Barınma, Arazi ve Mülkiyet Hakları

Syria Report’a göre Suriye’de barınma, arazi ve mülkiyet hakları, çatışma sırasında ve sonrasında hukuki, idari ve güvenlik mekanizmalarının bir araya gelmesiyle ciddi ölçüde erozyona uğramıştır. 2017 yılında, belirsiz terör suçlamalarıyla 40,000 mülke el koyma vakası bildirilmiştir. 2024 yılında, Zakiya’da kişilerin mülklerine el konulması gibi yakın zamanlı vakalar, keyfi uygulamaların sürdüğünü ve başvurulabilecek yasal yolların kısıtlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu dinamikler, erkek aile üyelerinin gözetimine alınması, silah altına alınması ya da yerinden edilmesini takiben başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere aileleri orantısız biçimde etkilemiştir. 11 ve 12 Sayılı Kararnameler (2016) ve 10 Sayılı Kanun (2018) gibi istisnai yasal tedbirler, alternatif sicil kayıtlarının önünü açarak, kayıta sahteciliği kolaylaştırarak ve imar projelerinde sahipliği doğrulamaya kısıtlayıcı şartlar getirerek mülk korumalarını daha da zayıflatmıştır. Yerinden edilmiş nüfus grupları, bu düzenlemelerle özellikle dezavantajlı konuma düşmüştür. Bunun paralelinde, Baba Amr’da görüldüğü gibi konutlarda yasa dışı biçimde ikamet edilmesi ve belgede sahtecilik dahil olmak üzere saha düzeyinde yaygın ihlaller, kurumsal çöküşle eş zamanlı olarak yaygınlık kazanmıştır. Bunun sonucunda, el konulmuş ya da sahibi dışında kişilere verilmiş mülklerin geri alınması, etkilenen nüfus grupları için büyük ölçüde mümkün değildir.³⁶ Orta Doğu Enstitüsü’ne göre barınma,

³² Suriye Adalet ve Hesap Verebilirlik Merkezi (SJAC), *Suriye’de Çocukların Silah Altına Alınması, Esad Rejiminin Öncesinde Olduğu Gibi Sonrasında da Devam Ediyor*, 5 Haziran 2025, <https://syriaaccountability.org/child-recruitment-practices-continue-in-syria-before-and-after-the-fall-of-assad/>

³³ Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA), *Geçici Ülke Kılavuzu: Suriye*, 20 Haziran 2025, https://www.ecoi.net/en/file/local/2126443/2025_Country_Guidance_Syria_interim_guidance.pdf

³⁴ Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA), *Geçici Ülke Kılavuzu: Suriye*, 20 Haziran 2025, https://www.ecoi.net/en/file/local/2126443/2025_Country_Guidance_Syria_interim_guidance.pdf

³⁵ Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA), *Geçici Ülke Kılavuzu: Suriye*, 20 Haziran 2025, https://www.ecoi.net/en/file/local/2126443/2025_Country_Guidance_Syria_interim_guidance.pdf

³⁶ Syria Report, *Açıklayıcı Bakış: Esad Sonrasında Mülk Sahipliğinin Yeniden Tahsis Edilmesi*, 5 Haziran 2025, <https://hlp.syria-report.com/hlp/explained-challenges-of-restoring-property-ownership-post-assad/>

arazi ve mülkiyet anlaşmazlıklarının çözülmesine ilişkin hizmetlerin yeniden işlevsel hale getirilmesi için ciddi zaman ayrılması ve kurumların yeniden inşa edilmesi gereklidir.³⁷

Barınma Kümesi, Barınma Rehabilitasyon Kılavuzu'nun ilk edisyonunu 18 Haziran 2025 tarihinde yayınlamış, kılavuzda Suriye'deki gayri resmi işleyişlerin tipolojileri tanımlanmıştır.³⁸ Barınma Kümesi, Suriye'deki üç gayri resmi işleyiş türünden biri olarak kullanım hakkı temelinde gayri resmi işleyiş (haksız işgal) tanımlamaktadır. Kullanım hakkı temelinde gayri resmi işleyiş, kamu arazisi ya da özel arazinde izinsiz kullanım ve inşaat anlamına gelmektedir. Bu durum, kollektif kullanım hallerinde ya da zaman ilerledikçe genellikle gayri resmi yerleşim yerlerinin kurulmasına yol açmaktadır. Ancak özel arazilerde haksız işgal nadirdir ve ülke çapındaki eğilimleri temsil etmemektedir.³⁹ İkinci tür olan planlama temelinde gayri resmi işleyiş, yasal olarak sahibi bulunan ve imar izni çıkmamış arazilerde izinsiz inşaatlardan kaynaklanmaktadır. Genellikle imar planları kapsamındaki kent çeperi bölgelerinde ya da şehirlerin dış kesimlerinde karşılaşılan bu durumda, genellikle çok daireli apartmanlarla karşılaşılmaktadır. Bu gayri resmi işleyiş türü, Suriye'deki gayri resmi yerleşim yerlerinin yaklaşık %70'ini oluşturmaktadır.⁴⁰ Üçüncü tür olan inşaat temelinde gayri resmi işleyiş ise inşaat kurallarının, kat sınırlarının aşılması ya da yapı standartlarının göz ardı edilmesi gibi ihlaller yoluyla yapı inşa edilmesi ya da yapılarda değişiklik yapılmasıdır. Bu vakalar genellikle bireysel, izin verilmemiş değişikliklerdir ve özellikle iç savaş döneminde olmak üzere son yirmi yılda oldukça yaygınlaşmıştır.⁴¹

EUAA ise Suriye'nin yönetiminde Arap Alevilerine de yer verileceğine dair taahhütlerin dile getirilmesine rağmen yeni siyasi ve askeri yapılardan büyük ölçüde dışlandıklarını bildirmektedir. Kamu sektöründeki toplu işten çıkarmalarla bir araya gelen bu dışlama, devlet tarafından sağlanan barınma imkanlarının da kaybedilmesine yol açmıştır. Bu durum, Arap Alevisi toplulukları orantısız biçimde etkilemektedir.⁴²

İstihdam ve Ekonomik Koşullar

Haziran 2025'te, Ron van Rooden liderliğindeki bir Uluslararası Para Fonu (IMF) personel ekibi, Suriye'nin ekonomik ve maddi koşullarını değerlendirme, politika öncelikleri hususunda yetkililerle görüşmek ve kurumsal kapasite inşası için bir yol haritası oluşturmak amacıyla 16 yılın ardından ilk defa Şam'a resmi bir misyon gerçekleştirmiştir. Ziyaret, yaygın yerinden edilme, yoksulluk, altyapı hasarı ve kurumsal zayıflama gibi son derece ciddi ekonomik ve insani zorluklarla karşı karşıya olan Suriye'nin çatışma sonrası toparlanma süreci bağlamında gerçekleşmiştir.⁴³ IMF, Suriye hükümetinin toparlanmayı teşvik edecek ve yaşam standartlarını iyileştirecek mantıklı ekonomik politikalar uygulamaya koyma gayretini gözlemlemiştir. Odaklanılan ana hususlar arasında temel hizmetlerin önceliklendirildiği bir 2025 bütçesinin kabul edilmesi, vergi ve gümrük sistemlerinin modernleştirilmesi, kamu maliyesi yönetimini

³⁷ Orta Doğu Enstitüsü, *Yaptırımlar kalkıyor ama Suriyeliler hala evlerine dönemiyor*, 16 Haziran 2025, <https://www.mei.edu/publications/sanctions-are-lifting-syrians-still-cant-go-home>

³⁸ Bu bağlamda gayri resmi işleyiş, yapı ruhsatının bulunmadığı durumları kapsamaktadır ve meşru kullanım hakkının bulunmamasından imar yönetmeliklerine uyulmamasına kadar uzanan, birbiriyle kesişen çeşitli etkenlerin birleşiminden kaynaklanabilmektedir.

³⁹ Barınma Kümesi, *Barınma Kümesi Suriye: Barınma rehabilitasyon kılavuzu (1. Edisyon Haziran 2025)*, 18 Haziran 2025, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/shelter-cluster-syria-shelter-rehabilitation-guidelines-1st-edition-june-2025>

⁴⁰ Barınma Kümesi, *Barınma Kümesi Suriye: Barınma rehabilitasyon kılavuzu (1. Edisyon Haziran 2025)*, 18 Haziran 2025, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/shelter-cluster-syria-shelter-rehabilitation-guidelines-1st-edition-june-2025>

⁴¹ Barınma Kümesi, *Barınma Kümesi Suriye: Barınma rehabilitasyon kılavuzu (1. Edisyon Haziran 2025)*, 18 Haziran 2025, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/shelter-cluster-syria-shelter-rehabilitation-guidelines-1st-edition-june-2025>

⁴² Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA), *Geçici Ülke Kılavuzu: Suriye*, 20 Haziran 2025, https://www.ecoi.net/en/file/local/2126443/2025_Country_Guidance_Syria_interim_guidance.pdf

⁴³ Uluslararası Para Fonu (IMF), *Suriye—IMF Personeli, Şam'a Personel Ziyaretini Tamamladı*, 10 Haziran 2025, <https://www.imf.org/en/News/Articles/2025/06/10/pr-25188-syria-imf-staff-concludes-staff-visit-to-damascus>

güçlendirilmesi, parasal istikrarın sağlanması, bankacılık sektörünün rehabilite edilmesi ve kara para aklamayla mücadele çerçevelerinin güçlendirilmesi yer almaktadır. Misyon ayrıca, yatırım ikliminin iyileştirilmesinin ve veri sistemlerinin geliştirilmesinin önemini de vurgulamıştır. Uzun yıllar süren çatışmaların ve yerinden edilmenin yol açtığı zorluklar göz önünde bulundurulduğunda, IMF, kurumsal kapasitenin yeniden inşa edilebilmesi için ayrıcalıklı finansman ve teknik destek gibi ciddi düzeyde uluslararası desteğe ihtiyaç duyulduğunun altını çizmiştir. Ayrıca, ekonomik ve kurumsal reform için kapsamlı bir yol haritasının, uluslararası ortakların koordinasyonu ile geliştirileceği de duyurulmuştur.^{44 45}

Yaptırımların Hafifletilmesi:

AB'nin Suriye'ye uyguladığı ekonomik yaptırımların kaldırılmasının ardından Avrupa Komisyonu, ülkenin sosyal ve ekonomik toparlanma sürecini desteklemek amacıyla 175 milyon Euroluk bir paket teklifinde bulunmuştur. Bu paket, Suriyeli ve uluslararası uzmanların görevlendirilmesiyle kamu kurumları güçlendirilirken enerji, eğitim, sağlık, geçim kaynakları ve tarım gibi kilit sektörlerde topluluk liderliğinde girişimlerin teşvik edilmesini sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Girişimin temel odak noktalarından biri, iş yaratma sürecini destekleyerek ve hassas nüfus gruplarının maddi kaynaklara erişimini genişleterek hem kırsal hem de kentsel ekonomilerin yeniden canlandırılmasıdır.⁴⁶

Bunun paralelinde, AB, cezasızlıkla mücadele girişimleri ve kayıp kişiler sorununun ele alınması gibi yöntemlerle geçiş dönemi adaleti ve insan haklarını geliştirmeyi de amaçlamaktadır. Komisyon, bölgesel iş birliğini geliştirmek amacıyla Suriye'yi Erasmus+ programı ve Yeni Akdeniz Paketi (New Pact for the Mediterranean) dahil olmak üzere geniş çaplı Akdeniz çerçevelerine entegre etmek üzerine de çalışmaktadır.⁴⁷ AB Akdeniz'den Sorumlu Avrupa Komisyonu Üyesi Dubravka Šuica ziyareti, AB'nin barışçıl, kapsayıcı ve Suriyelilerin liderliğindeki bir geçiş sürecine taahhüdünün yeniden canlandığına işaret etmektedir. Bu ziyaret, geçici hükümetin kurulmasından bu yana bir AB Komisyonu üyesinin ülkeye gerçekleştirdiği ilk ziyaretidir. Karşılıklı etkileşimin, uzun vadeli istikrar ve toparlanma doğrultusunda uzun soluklu destek ve AB-Suriye ilişkilerinin derinleşmesi için gerekli zemini hazırlaması beklenmektedir.⁴⁸

ABD Başkanı Donald Trump, politika değişikliğine giderek bir başkanlık emri⁴⁹ imzalamış, Suriye'ye karşı bir dizi ekonomik yaptırımı kaldırmıştır. ABD Maliye Bakanlığı tarafından açıklanan başkanlık emri, Suriye'nin kalkınması, yönetimi ve sosyal toparlanma süreci için hayati önem teşkil eden oluşumlara yönelik kısıtlamaları hafifleterek ülkenin yeniden inşasını desteklemeyi amaçlamaktadır. Trump'ın Orta Doğu'ya gerçekleştirdiği Mayıs ayında sözünü verdiği bu kararın, uluslararası yatırımların önünü açması ve çatışma sonrası yeniden inşa girişimlerini kolaylaştırması beklenmektedir. Suriye Dışişleri Bakanı Esad

⁴⁴ Uluslararası Para Fonu (IMF), *Suriye—IMF Personeli, Şam'a Personel Ziyaretini Tamamladı*, 10 Haziran 2025, <https://www.imf.org/en/News/Articles/2025/06/10/pr-25188-syria-imf-staff-concludes-staff-visit-to-damascus>

⁴⁵ Anadolu Ajansı (AA), *IMF, 2009'dan Bu Yana Suriye'ye İlk Resmi Ziyaretini Gerçekleştirdi*, 10 Haziran 2025, <https://www.aa.com.tr/en/economy/imf-pays-1st-official-visit-to-syria-since-2009/3593478>

⁴⁶ Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi (EEAS), *AB, Suriye'de toparlanma sürecini destekleyecek 175 milyon Euroluk paketi duyurdu*, 5 Haziran 2025, https://www.eeas.europa.eu/delegations/t%C3%BCrkiye/eu-announces-175-million-euro-support-recovery-syria_en?s=230

⁴⁷ Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi (EEAS), *AB, Suriye'de toparlanma sürecini destekleyecek 175 milyon Euroluk paketi duyurdu*, 5 Haziran 2025, https://www.eeas.europa.eu/delegations/t%C3%BCrkiye/eu-announces-175-million-euro-support-recovery-syria_en?s=230

⁴⁸ Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi (EEAS), *AB, Suriye'de toparlanma sürecini destekleyecek 175 milyon Euroluk paketi duyurdu*, 5 Haziran 2025, https://www.eeas.europa.eu/delegations/t%C3%BCrkiye/eu-announces-175-million-euro-support-recovery-syria_en?s=230

⁴⁹ Beyaz Saray, *SURİYE'YE YÖNELİK YAPTIRIMLARIN KALDIRILMASI*, 30 HAZİRAN 2025, <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/06/providing-for-the-revocation-of-syria-sanctions/>

Hasan eş-Şeybani, ekonomik toparlanma önündeki büyük bir engelin kalktığını ve ülkenin, uluslararası topluluğa yeniden katıldığını ifade ederek bu gelişmeyi memnuniyetle karşıladığını belirtmiştir.⁵⁰

ABD Maliye Bakanlığı, 518 Suriyeli kişinin ve oluşumun yaptırımlar listesinden çıkarıldığını açıklasa da başta savaş suçları nedeniyle Sezar Yasası kapsamında getirilenler olmak üzere bazı kısıtlamalar, hala inceleme altındadır. Eski rejimle bağlantılı isimleri, IŞİD'i, İran'ı ve bunlarla bağlantılı kişi ve oluşumları hedef alan yaptırımlar ise kaldırılmayacaktır. Kararda, Dışişleri Bakanına hitaben, geçici Cumhurbaşkanı Ahmed eş-Şera'nın (Ebu Muhammed el-Colani adıyla da tanınmaktadır) "Özel Olarak Belirlenmiş Küresel Terörist" sınıflandırmasının gözden geçirilmesine ve El-Kaide'nin Suriye kolundan kopan örgütü HTŞ'nin terör örgütü sınıflandırmasının yeniden incelenmesine dair bir direktif de yer almaktadır.⁵¹

Sağlık Hizmetleri

Güvenlik Konseyi için gerçekleştirilen yakın zamanlı bir bilgilendirme toplantısında, Suriye'nin sağlık hizmetleri sisteminin hala büyük yük altında olduğu, hastanelerin %60'ından azının ve birinci basamak sağlık hizmetleri merkezlerinin yarısından azının tamamen işlevsel olduğu bildirilmiştir. Devam eden kolera salgını, özellikle de sıcak havaların git gide yaklaşmasıyla halk sağlığının karşı karşıya olduğu riski yoğunlaştırmaktadır. Durum, nüfus gruplarının yerinden edilmesi, su sistemlerinin kesintiye uğraması ve uzun süreli kuraklık koşullarıyla daha da kötü bir hal almaktadır.⁵² Ek olarak, fon kesintilerinin, Suriye'nin sağlık sektöründe yaygın aksaklıklara yol açtığı vurgulanmıştır. Ülke çapında, 280 sağlık tesisi (toplamın %16'sı) faaliyetlerini askıya almış ya da azaltmıştır. Bu durum, Suriye'nin 14 ilini de etkilemektedir. Ülkenin kuzeyinde, 240 tesis de kapanma riskiyle karşı karşıyadır. Bu durum, 4.2 milyondan fazla kişinin sağlık hizmetlerine erişimini etkileme olasılığı taşımaktadır. Bunun yanı sıra, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik 24 güvenli alanın kapanmasının, yaklaşık 265000 kişiyi temel üreme sağlığı hizmetlerine erişimden mahrum bırakması, fonların azalmasının ülke çapındaki kritik insani sonuçlarının altını çizmektedir.⁵³

Eğitim

The New Arab tarafından yayınlanan bir habere göre devletin ya da uluslararası topluluğun desteğinin bulunmadığı bir ortamda gönüllü girişimler ortaya çıkmış ve harekete geçen ebeveynler, öğretmenler ve çocuklar molozları temizlemeye, mevcut malzemelerle sınıfları yeniden inşa etmeye ve derme çatma ortamlarda ders işlemeye başlamıştır.⁵⁴ Altyapı hasarı, personel yetersizliği ve temel hizmet yoksunluğu gibi varlığını sürdüren zorluklara rağmen bu girişimlerle, çocukları eğitim ortamına geri döndürmek

⁵⁰ Al Jazeera, *Trump, Suriye'ye uygulanan yaptırımların kaldırılması talimatını resmi olarak verdi*, 30 Haziran 2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/30/trump-formally-orders-lifting-of-syria-sanctions>

⁵¹ Al Jazeera, *Trump, Suriye'ye uygulanan yaptırımların kaldırılması talimatını resmi olarak verdi*, 30 Haziran 2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/30/trump-formally-orders-lifting-of-syria-sanctions>

⁵² Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (OCHA), *Genel Sekreter'in İnsani İşler ve Acil Durum Yardımı Koordinatörü Başyardımcısı Tom Fletcher Adına İnsani İşler ve Acil Durum Yardımı Yardımcı Koordinatörü Joyce Msuya –Suriye'deki insani durum üzerine Güvenlik Konseyi için bilgilendirme toplantısı*, 17 Haziran 2025, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/ms-joyce-msuya-asg-humanitarian-affairs-and-deputy-emergency-relief-coordinator-behalf-mr-tom-fletcher-usg-humanitarian-affairs-and-emergency-relief-coordinator-briefing-security-council-humanitarian-situation-syria-1>

⁵³ Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (OCHA), *Genel Sekreter'in İnsani İşler ve Acil Durum Yardımı Koordinatörü Başyardımcısı Tom Fletcher Adına İnsani İşler ve Acil Durum Yardımı Yardımcı Koordinatörü Joyce Msuya –Suriye'deki insani durum üzerine Güvenlik Konseyi için bilgilendirme toplantısı*, 17 Haziran 2025, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/ms-joyce-msuya-asg-humanitarian-affairs-and-deputy-emergency-relief-coordinator-behalf-mr-tom-fletcher-usg-humanitarian-affairs-and-emergency-relief-coordinator-briefing-security-council-humanitarian-situation-syria-1>

⁵⁴ The New Arab, *Esad sonrası Suriye iyileşirken, yerel topluluklar bombalanan okulları temizlemek ve yeni neslin eğitime yeniden başlaması için bir araya geliyor*, 23 Haziran 2025, <https://www.newarab.com/features/syria-heals-locals-say-rebuilding-schools-top-priority>

amaçlamaktadır. Yerel liderler, uluslararası aktörleri, uzun soluklu yeniden inşa ve uzlaşma için temel arz etmesi dolayısıyla eğitim rehabilitasyonunu önceliklendirmeye çağırılmaktadır. Yerinden edilme, yoksulluk ve çocuk işçiliği nedeniyle 2.4 milyon çocuğun hala okula gitmediği ülkede, uzun soluklu ve nesiller boyu etkisi görülecek bir gerilemenin önüne geçilebilmesi için derhal müdahalede bulunulması gerekmektedir.⁵⁵

Yasal Uyarı:

Mevcut araştırma, Suriye ile ilgili konularda çeşitli kaynaklar tarafından üretilen menşe ülke bilgisi (MÜB) belgelerine genel bir bakış sağlamak amacıyla UNHCR Türkiye tarafından toplanan MÜB derlemektir.

Derleme kamuya açık bilgilere, çalışmalara ve yorumlara dayanmaktadır. Kamuya açık bilgilerin tamamını kapsamamaktadır ve toplanan çeşitli MÜB belgelerinde yer alan bilgiler, herhangi bir bireysel mülteci talebinin esasları açısından nihai değildir. Kullanıcılar alıntı yapılan belgelerin tam metnine bakmalı ve bireysel başvurulardan kaynaklanan belirli araştırma konularına atıfta bulunarak kaynak materyalin güvenilirliğini, ilgililiğini ve güncelliğini değerlendirmelidir.

⁵⁵ The New Arab, *Esad sonrası Suriye iyileşirken, yerel topluluklar bombalanan okulları temizlemek ve yeni neslin eğitime yeniden başlaması için bir araya geliyor*, 23 Haziran 2025, <https://www.newarab.com/features/syria-heals-locals-say-rebuilding-schools-top-priority>